

היא הצטרפה מייד ללח"י וכינויה היה "שולמית". כמו אצל אנשי מחתרת רבים, הפך הכינוי במהלך השנים לשמה החוקי. שולמית שימשה קשרית ליצחק שמיר. בחדר שבו התגוררה ערך יצחק את פגישותיו.

סיפרה על כך שולמית: "טבעי היה שבשלייהבית התחילו לחשוד. הם סברו שאני זונה. ויום אחד הביאוני למישטרה. הודיתי בזנות, שהרי כך היה, כמוכן, נוח יותר מאשר להתפס כחברת מחתרת..."

מאוחר יותר עברו שולמית ויצחק שמיר להתגורר בירושלים. היה זה אחרי פעולות-הראווה הגדולות. היא סיפרה: "כולנו הסתכננו עם נשק, מתוך החלטה שלא נאסר, אלא נתגונן במיקרה הצורך. בירושלים נישאנו, וגם זאת כנגיבה ובחיפזון. מייד אחרי הטקס הקצר חזר יצחק למחבוא, ואני לפעולה..."

בראיון עיתונאי שהעניק שמיר לפני כמה שנים סיפר: "במחתרת היה לנו ויכוח נוקב, אם מותר לאנשי-מחתרת, שחבר מתהפכת על צוואריהם, לשאת נשים ולהביא ילדים לעולם. אני הכרעתי בזויבוה הזה: מותר — וחובה."

הלורד מוין: המחתרת העברית לא ידעה

המאבק יהיה קשה, ממושך, ארוך — עלינו לחיות את חיינו המלאים בתוך המחתרת..."

הקפדן הקיצוני

ל א קל לתאר בתשמ"ו את צורת החיים של איש-לח"י לפני 40 שנה.

לח"י כולו היה חבורה קטנה, עדיין בלתי-פופולארית ביותר, שרכים ביישוב ראו חובה לאומית לעצמם להלשין עליה. היתה זו חבורה בעלת מוטיבאציה גבוהה ביותר, שכל חברה ידעו שאם ייתפסו בידי הבלשט הם עלולים להיהרג במקום, ובמיקרה הטוב ביותר לעבור עינויים קשים. צעירים שהתגייסו לאירגון ידעו כי הם עוברים לעולם אחר, שהם מתנתקים מכל מה שהיה להם.

הם באו מן הימין, אך גם, במיספר גובר והולך, מן השמאל. האירגון מושך אליו אנשים בעלי איכות גבוהה, נוער משכיל מבתים טובים. השאיפה האחת המשותפת לכולם היתה המלחמה בבריטים.

ישראל שייב נעצר באופן טיפשי עליידי הבריטים, מאחר שסירב לעזוב את מקום-עבודתו כמורה בנימנסיה תל-אביבית. כשבאו לאסרו, קפץ מקומה עליינה ושבר את עמוד השידרה שלו. עם מעצרו החל יזרניצקי מייד לתכנן את שיחרורו, שהצליח כעבור זמן לא רב.

כוכרונותיו תיאר שייב את רמותו של יצחק שמיר באותם הימים כך: "...קפדנותו המרוכזת בעניינים של חיים ומוות. כל פעולה שהוא מכין אותה מחושבת עד לפרטיפרטים. אין הוא סומך על האחרים כשום-דבר, אין הוא משאיר שום פרט להחלטת האחרים. חייב הוא לראות הכל בעיניו, לרכר כמעט עם כל המשתתפים בפעולה."

"הוא אהוב על האנשים משום-כך. אבל אינני בטוח אם הוא אהוב גם על הדיסטוריה משום-כך. כי זו, בייחוד בתקופות-היריחה, צוערת בצעדים רחבים ומהירים, וקפדנותו יתרה בלמה אותה. כעבור זמן, כאשר עושים אנו את החשבון ושואלים כלם לא גרלנו בכמות כאשר גדל אצל, יסבירו זאת האחרים שלנו, וגרא ברשם, כאותה איטיות וחומרה של מיכאל..."

שמיר מבטל כיום ביקורת זו במחוי יד. לולא הקפדנו הקפדן כה רבה, לא היינו קיימים כלל. האנשים נטו לאי-הזירות. כל האסונות באו עלינו בגלל מעשים חסרי-הזירות. אחר הלך לקולנוע ושם הכירו אותו הבלשים. מישהו הלך ברחוב כשהיה צריך להישאר במחבוא. רק הקפדה עליונה שמרה על קיום האירגון."

למרות הגידול המיספרי האיטי של לח"י, עלתה התעוזה בפעולותיו על זו של אצל.

קו פרו-סובייטי

ב פברואר 1944 נערכה פגישה כהשתתפות שמיר וילין מור עם בגין, ששוחחר ניתיים מן הצבא הפולני ושקיבל לידיו את הפיקוד על אצל. בגין הציע לאחר מחדש את שני האירגונים. שמיר וילין-מור רחו את ההצעה והעדיפו שיתוף פעולה.

לבגין היו תנאים: לוותר על מונחים והגדרות שהיו שגורים בפי לח"י, כמו "השילטון הור" או "האימפריאליזם הבריטי". כאשר נשאל בגין באותה הפגישה כיצד הוא מציע שהבריטים יכוננו, הציע "שילטון הריכוז". הוא גם תבע מאנשי לח"י "הכרה בז'בוטינסקי בתור מורה-הדרך", רבר שלא נראה לראשי לח"י. אלה התנערו מומן מתפוסותיו של ז'בוטינסקי, חובכי-בריטים,

הריגת הלורד מוין ליד ביתו בקאהיר (ציור של שמואל בק עבור "העולם הזה", 1954)

עוד בראשית דרכו של לח"י, בימי יאיר, עלתה המחשבה שבעל התפקיד הזה הוא יעד מתאים להתנקשות. כינתיים התחלפו בעלי התפקיד כמה פעמים, וב-1944 היה השר-התושב וולטר ארוארד גינס, בן מישפחת יצרני-הבירה המפורסמת באירלנד, שזכה בתואר-אצולה הלורד מוין.

מוין, ידיד אישי של וינסטון צ'רצ'יל, נחשב בארץ כאנטי-ציוני קיצוני, וכמי שסגר את שערי הארץ לפני ניצול-השוואה. רק 30 שנה לאחר מכן הסתבר כי כאותה תקופה כבר רגל מוין בחלוקת הארץ ובהקמת מדינה יהודית.

ראשי המחתרת לא ידעו זאת. הם רק ידעו כי יואל ברנד, שליחו של ישראל קסטנר מהונגריה, סיפר כי נפגש בקאהיר עם אישיות בריטית והיה נדמה לו שזה הלורד מוין, אותו איש אמר שלא תיתכן הבאת ניצולי-שוואה מהונגריה לארץ.

בקפדנותו הרגילה נגיש שמיר לתכנן את הפעולה. עוד בסוף 1942 הורה לאחד מחברי-המחתרת, חייל בצבא הבריטי, להקים סניף של לח"י במצרים. אחרי-כך בחר בשני צעירים לביצוע הפעולה המתוכננת: אליהו חכים ואליהו בית-צורי.

גם ציוות זה היה מחושב היטב. בית-צורי היה אשכנזי בלונדי, חכים בן למישפחה מיוזרחית ותיקה.

ב-6 בנובמבר 1944 ירו השניים בלורד בפתח ביתו. הם גם הרגו את הנהג הבריטי, כשזה פסע לעבר חכים. אולם הם לא ירו בשוטרי המצרי שרדף אחריהם, וכך נלכדו.

מכיוון שהשפע בוצע על ארמת מצריים, נשפטו "שני אליהו" בבית-מישפט מצרי. המישפט הפך לסנסציה במצריים, ואנשי תיקשורת מכל העולם נהרו אל אולם בית-המישפט. צעירי מצריים, בני-דורו של גאאל עבד-אל-נאצר, שנאו את האנגלים, ורצח הלורד היה מעשה-מופת בעיניהם. בני החברה הגבוהה המצרית לחמו על מקומות באולם בית-המישפט, שם עמדו שני הנאשמים בגבורה שעוררה התפעלות ונאמו נאומים פוליטיים מדהרים.

במיוחד עורר תשומת-לב נאומו של אליהו בית-צורי, שאמר כי אינו ציוני, אלא לוחם-חרות הנאבק לשיחרור הארץ.

גם הנאום הזה הוכן מראש, והתאים להנחיות הפוליטיות של נתן ילין-מור. לח"י לא הגריר את עצמו כנוף ציוני, אלא כלוחם לשיחרור הארץ מעול האימפריאליזם. בית-צורי עצמו נטה לתורת "הכנענים" של יונתן רטוש, שהיה ידידו של יאיר והשפיע עליו לאימעט.

גם בתשמ"ו לא הבחיש שמיר שהיה שותף מלא לתפיסות אלה. לפי הגדרתו, אומנם היתה המטרה העיקרית של הפעולה לפגוע ביוקרת האימפריה, אך היתה גם המחשבה שהיא תרכוש את לב העולם הערבי ושתכשיר את הקרקע לנסיונות לח"י למצוא קשר עם בריטי-המועצות.

היה לחץ פנימי גדול במצריים שלא להוציא להורג את שני הנידונים למוות. אולם צ'רצ'יל התערב בצורה גסה ותבע את תלייתם. אחרי שנרצח ראש ממשלת-מצריים, שהכריז ברגע האחרון מלחמה על גרמניה, בוצע גור-הדין.

"לא נוכל לסלוח!"

מ רבו לח"י החליט שלא לדווח לאצל מראש על פעולה זו, בניגוד להסכם בין שני האירגונים, בגלל הסיבות המצוינות שהובאו בסיפרו של ילין-מור: "במפקד אצל" (בגין) עדיין רבקה, בימים ההם, המיגבלות המחשבתיות, שהנחיל לו החינוך הרוויזיוניסטי. לא היה ספק בלבי שאם נגלה לבגין את מהות הפעולה ואת מיקומה, לא יהסס להביע את התנגדותו המוחלטת וינסה לשכנע אותנו, בשלל נימוקים שידועים היו לנו מראש, שנבטל את הפעולה..."

ואכן, רציחתו של הלורד מוין הביאה לתגובה הצפויה מצד בגין, שאמר בישיבת המיפקדה של אצל, לפי הפרוטוקול: "המיקרה הזה מעמיד אותנו בפני הכרח של החלטה סופית בקשר עם היחסים בינינו ובין החורגים (על מישקל "הפורשים", כלומר: הפורשים מן הפורשים). לא נוכל לסלוח להם..."

משתתף אחר באותה פגישה, יעקב מרידור, אמר: "עלינו להדגיש בהבלטה יתרה את הסתייגותנו מלח"י, שהתנהגו בצורה בלתי-הוגנת ביחס אלינו, ושאינו באפשרותנו יותר להאמין להם כמשה..."

חכים (עומד) ובית-צורי (ציור של בק)

שטען כי יש להבחין לגמרי בין רוקטור ג'קיל, שהוא הבריטי בביתו, ובין מיסטר הייד, הבריטי בפלסטינה (א"י).

ואילו לח"י יצא לדרך מהפכנית חדשה: הוא הכריז מלחמה על האימפריה הבריטית, ולאחר מכן על האימפריאליזם בכלל.

היתה זאת הכרעה רבת-משעות. לקראת סיום מלחמת-העולם התחיל להסתמן המאבק הבא: בין המערב והעולם הקומוניסטי. אותו התגינו, ששיכנע בשעתו את יאיר לנסות ולכרות ברית עם הנאצים (האויב של אויבי הוא ידיד) הוכיל עתה לתפיסה שהמחתרת העברית צריכה להיעזר בברית-המועצות, כדי לגרש את הבריטים.

ששה פרו-סובייטיות ואנטי-אימפריאליסטיות מובי הקת. התנועה הסכה יותר ויותר שמאלית בהתבטאי אויותיו, ויג בהרכבה.

כעבור ימי החיך על כך ויכוח, כאשר שייביאלרד הלאומניק יוני-הימני-קיצוני התחיל לטעון שהעמדה האנטי-אימפריאלי ית של לח"י לא היתה אלא טקטיקה, ושהוא ככלל הסתייג מ... אומר על כך שמיר: "לא רובים ולא יער. זו היתה עמדתם של כל שלושת חברי-המרכז, וכמו תמיד היה אלרד הקיצוני ביותר!" כך העיד גם ילין-מור, שהמשיך בדרך זו גם אחרי קום המדינה ושהגיע ברבות הימים לתמיכה באורינטציה נייטרליסטית ובהקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל.

גם בתשמ"ו לא התבכח שמיר לשותפותו המלאה בקו השמאלני, האנטי-אימפריאליסטי של לח"י. בעוד שהסתייג מן הנסיון של יאיר לברות ברית עם הנאצים, לא הסתייג מנסיון לח"י להתקשר עם ברית-המועצות.

על רקע זה צמחה הפעולה הנועזת ביותר של לח"י, שזיעזעה את העולם, ושלה היה שמיר אחראי במישרין.

"אין אנחנו ציונים!"

קאהיר ישב חבר הממשלה הבריטית, שר-תושב שייצג את האימפריה במיזרח-התיכון.